

řízení. 3. Existuje dělba úkolů mezi universitami a jinými typy škol, které jsou od universit odděleny.

Z tohoto postavení vyplývá podle Szczepańskiego řada problémů a a těžkostí, které je třeba analyzovat a prakticky řešit, nemají-li university zaostávat za rychlým rozvojem ostatních stránek socialistické společnosti. Zmíněné problémy a těžkosti pramení podle polského autora z těchto příčin: 1. Na jedné straně působí univerzitní tradice a na druhé straně je třeba se přizpůsobovat novým podmínkám činnosti, centrálnímu řízení a metodám práce, bez nichž by nové úkoly nebyly uskutečnitelné. 2. University jsou součástí měnicího se systému politických a hospodářských institucí, které v různých etapách společensko-ekonomického vývoje mění zásady svého fungování ve společnosti, a university se jim musí přizpůsobovat. 3. Je obtížné vypracovat příslušné metody výuky a výchovy, jež jsou nutné k realizaci plánovaných úkolů. 4. Vnitřní změny ve struktuře a organizaci universit vedou k napětí mezi profesory, pomocnými vědeckými pracovníky a studenty. 5. Emancipace administrativního aparátu je příčinou napětí mezi administrativními úkoly a úkoly vědecko-pedagogickými.

Jakkoli jsme mohli naznačit problematiku zmíněného článku jen zcela tezovitě, je snad přesto zřejmé, že Szczepańskiego znalost základních problémů fungování universit v socialistické společnosti je suverénní a jeho diagnóza je dobrým východiskem k jejich zásadnějšímu teoretickému i praktickému řešení. To ostatně platí i o všech dalších závěrech týkajících se vysokých škol.

Posledním okruhem Szczepańskiego aktivity, jehož si zde chceme všimnout, je jeho činnost publicistická. Szczepański se zejména v posledních 10—15 letech velmi často vyslovuje k závažným otázkám společenského života v Polsku a k otázkám polské sociologie na stránkách známých polských kulturně politických časopisů.

V této souvislosti je třeba poznamenat, že uveřejňování sociologických příspěvků v časopisech tohoto druhu, tedy nikoli pouze v periodikách odborných, má v Polsku bohaté tradice. Dá se dokonce říci, že téměř všichni významní polští sociologové minulosti spatřovali ve své publicistické činnosti jednu z cest, jak uvádět výsledky badatelské činnosti do praktického života, jak svými názory tento život ovlivňovat. Je to také jeden z důkazů toho, že sociologie v Polsku nebyla nikdy převážně akademickou záležitostí, ale vždy byla nesena pozitivní snahou seznamovat širokou veřejnost s výsledky sociologických výzkumů a reagovat na otázky, jimiž veřejné mínění v určité době žilo.

Tato dobrá tradice má i v dnešním lidovém Polsku řadu pokračovatelů. Je docela běžné, že na stránkách kulturně politických týdeníků se velmi často setkáváme se známými jmény soudobých polských sociologů. To je snad také jeden z klíčů k pochopení vysoké úrovně sou-

době polské publicistiky, jež je každému čtenáři polských časopisů tohoto druhu známa.

Vraťme se však k publicistice Jana Szczepańskiego. Základní přehled o ní získáme ze dvou výborů, které pořídil sám autor. Je to jednak čtvrtá část už citovaných *Odmiany czasu teraźniejszego*,¹⁰ která obsahuje devět publicistických příspěvků, a dále samostatná práce *Rozważania o Rzeczypospolitej*,¹¹ do níž autor zařadil třináct článků z let 1957—1971, k nimž připojil dnešní svůj komentář.

O smyslu své publicistické činnosti Jan Szczepański napsal: „I když si dobře uvědomuji, jaké rozdíly existují mezi cíli a úkoly vědy a publicistiky, mezi jejich jazykem a metodami, přesto jsem hodně své aktivity věnoval publicistice, využívaje jejich sugestivnějších metod k tomu, abych vyjádřil své zneklidnění a starosti, zrozené z badatelských úvah a z pocitu odpovědnosti vědce. Z pocitu odpovědnosti za záležitosti, jichž jsme účastníky, za společnost, kterou zkoumáme, a za národ, ke kterému patříme. Publicistika byla pro mne metodou činnosti, metodou vytyčování problémů, vyjadřování pochybností, povzbuzování reflexe a úvah o možných společenských důsledcích probíhajících procesů.“¹²

I když ve svých článcích Jan Szczepański často upozorňoval na některé brzdy v rozvoji polské společnosti, nikdy nepodléhal nihilistickému zatracování dosavadních výsledků socialistické výstavby a jeho přístup k těmto otázkám byl vždy přístupem socialistického vědce, jenž má na zřeteli především úspěšný rozvoj lidového Polska a vidí jeho světlé perspektivy.

Viděli jsme, že celá dosavadní vědecká i publicistická činnost Jana Szczepańskiego je zaměřena na neaktuálnější problémy života společnosti, ve které žije. Těžko bychom hledali naléhavější otázky, jež klade před sociologa socialistická skutečnost, než je problematika sociální struktury, problematika moderního průmyslu a problematika rozvoje vědy a vysokého školství. Aktuálností zvolené problematiky nám může být Jan Szczepański nesporně vzorem. Ale sama problematika nerozhoduje ještě o výsledcích. Ty jsou závislé na teoretické erudici a na adekvátnosti používaných metod. Ani zde nám nezůstává Szczepański nic dlužen. Dokazuje, že angažovanost sociologa, jde-li ruku v ruce s vysokou teoretickou a metodologickou úrovní, zdravou kritičností a příslušnými kvalitami morálními, je zárukou toho, že se výsledky jeho práce nestanou ani nikomu nepotřebnými, od života odtrženými spekulacemi, ani povrchními, čistě popisnými banálními závěry. V tom spočívá podle mého názoru hlavní inspirující síla příkladu Szczepańskiego dosavadní tvorby i pro nás.

Jan Sedláček

Spolupráce ekonomické sociologie a psychologie ve vědecké a pedagogické práci na Vysoké škole ekonomické v Praze

V roce 1973 bilancuje Vysoká škola ekonomická v Praze dvacet let své práce. Je to je-

¹⁰ Tamtéž. s. 389—453.

¹¹ Warszawa 1971, 148 str.

¹² *Odmiany czasu teraźniejszego*, cit. vyd., s. 14

diné vysokoškolské učiliště ekonomického směru v českých zemích. Je proto značná souvislost mezi kvalitou vědecké práce několika desítek jejich kateder a pedagogické práce jejich čtyř fakult a uplatněním a úrovní ekonomů v celé soustavě řízení národního hospodářství. O kvalitě absolventů denního studia na VŠE svědčí zájem, který o ně projevují podniky i jiné orgány hospodářského řízení a jež nemůže škola plně uspokojit. Rovněž zájem vedoucích hospodářských pracovníků o postgraduální kursy VŠE je příznivou charakteristikou práce školy.

Není proto nevýznamnou skutečností, jestliže na této vysoké škole již deset let působí katedra ekonomické sociologie a psychologie. Vznikla v roce 1963 jako první katedra marxistické sociologie v ČSSR a je možno říci, že její zakladatel a vedoucí prof. dr. Jaroslav Kohout, CSc., vytvořil výrazný sociologický směr, jehož hlavními znaky jsou úzké spojení sociologie s politickou ekonomikou a psychologií práce a úsilí o maximální sociotechnické využití sociologických poznatků v řídicí praxi socialistických institucí. Tomuto cíli byl podřízen i výběr spolupracovníků a zaměření výzkumné a pedagogické práce. Je jistě uznáním práce katedry, jestliže výuka ekonomické sociologie a psychologie je nedílnou součástí denního studia ekonomů a jestliže tvoří jeden ze základních problémových okruhů v postgraduálních kursech fakulty řízení.

Postgraduálními kursy ekonomické sociologie a psychologie pro pracovníky z hospodářské praxe prošlo v osmi běžích přes čtyři sta posluchačů, z nichž mnozí se velmi úspěšně uplatňují jak v řídicích funkcích, tak i jako podnikoví sociologové. Absolventi těchto kursů dnes pracují ve všech resortech národního hospodářství a představují velmi aktivní okruh spolupracovníků katedry. Za jejich pomoci uskutečnili pracovníci katedry řadu výzkumů, které doplňují nebo navazují na vlastní výzkumnou práci katedry. V současné době probíhá postgraduální kurs ekonomické sociologie a psychologie pro podnikové sociology a psychology, kteří si doplňují své předchozí, převážně humanitní vzdělání také poznatky ekonomickými a znalostmi z teorie řízení. Učitelé katedry externě přednášejí na Vysoké škole politické ÚV KSC, na filosofických fakultách v Praze, Brně a Olomouci a v resortních institutech. V tomto roce již vychází páté vydání skript *Sociologie pro ekonomy*; před-

chozí vydání byla zcela rozebrána a ve slovenském překladu se používala i ve výuce na VŠE v Bratislavě.

Vědecká práce katedry je orientována na sociologickou a psychologickou expertizu v podnikovém řízení. Zejména *Komplexní sociologický průzkum v Tesle Pardubice* a průzkum *Pozice a role vedoucích hospodářských pracovníků* se staly modely pro další výzkumnou práci v podnicích ČSSR. Logickým vyústěním dosavadní výzkumné práce katedry je zaměření na analytickou práci v soustavě sociálního plánování (plánování sociálního rozvoje podnikových kolektivů), kde katedra popularizuje sovětské zkušenosti a vypracovává vlastní metodiku. Tento úkol je závazkem katedry k VIII. všeodborovému sjezdu a je zpracováván ve spolupráci s ÚRO a federálním ministerstvem práce a sociálních věcí.

Publikační činnost členů katedry ekonomické sociologie a psychologie představuje za uplynulých deset let několik stovek statí, článků a recenzí. Uvádíme proto jen hlavní knižní publikace: Kohout, J.: *Intelligence a soudobá buržoazní sociologie*. Praha, SNPL 1962; Kohout, J.: *Sociologie a řízení ekonomiky*. Praha, Práce 1967; Kolář, J.: *Sociologie podniku*. Praha, Práce 1968; Růžička, J. - Matoušek, O.: *Psychologie práce*. Praha, Svoboda 1965; Růžička, J.: *Psychologie v personálním řízení*. Praha, Svoboda 1971; Růžička, J. - Hladký, M.: *Člověk a práce*. Praha, Svoboda 1973; Kohout, J. - Růžička, J. - Malaniuk, B.: *Člověk v pracovním prostředí*. Praha, Práce 1971; Kučera, J.: *Pracovitost, pracovní morálka a iniciativa*. Praha, Práce 1972. Některé práce byly přeloženy a vydány v jiných socialistických zemích. Kolektivními publikacemi katedry jsou knihy: Kohout, J. a kol.: *Sociologie a psychologie v hospodářské praxi*. Praha, Svoboda 1963 a Bauerová, J. - Kolář, J. - Růžička, J. a kol.: *O sociálním plánování*. Praha, Práce 1972.

Desáté výročí práce katedry připomenuli její členové a spolupracovníci vědeckou konferencí, na níž byly předneseny referáty zabývající se úkoly ekonomické sociologie a psychologie v řízení. Rada z nich je publikována v časopisu Odbory a společnost. Referát J. Růžičky je vzhledem ke svému významu pro teoretickou práci v sociologii a psychologii publikován v tomto čísle Sociologického časopisu.
Jaroslav Kolář

SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS. Vydává Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Jilská 1, 110 00, Praha 1, telefon 249-391, v ACADEMII, nakladatelství Československé akademie věd, Vodičkova 40, 112 29 Praha 1. — Objednávky a předplatné přijímá PNS, administrace odborného tisku, tř. Obránců míru 2, 656 07 Brno. Lze také objednat u každého poštovního úřadu nebo doručovatele. — Vychází šestkrát ročně. Cena jednotlivého sešitu Kčs 10,—, roční předplatné Kčs 60,—. — Objednávky ze socialistických zemí vyřizuje ARTIA, Ve Smečkách 30, 111 27 Praha 1. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 4, Sámova 12, 101 46 Praha 10. — Rukopis tohoto čísla odevzdán do tiskárny v dubnu 1973. Číslo vyšlo v srpnu 1973.

Sole agents for all western countries with the exception of the German Federal Republic and West Berlin JOHN BENJAMINS N. V., Periodical Trade, Warmoesstraat 54, Amsterdam, Holland. Annual subscription: Vol. 9, 1973 (6 issues) Dutch Glds. 40,—.

© ACADEMIA, Praha 1973.